

Quan varem publicar, en 1908, la *Sigil·lografia dels Comtes d'Urgell*, observarem que dit senyor havia publicat, ja en 1903, el del esmentat comte Ermengol VIII, y, per consegüent, era un deure, per part nostra, consignarho. Així ho ferem, declarantho, al peu de la descripció, ab la següent nota : «Aquest segell fou publicat y reproduhit, en hermosa fototipia, en la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, tercera època, any VIII, n.º 5, maig de 1903, acompanyada d'una breu ressenya y descripció, sots lo titol de *Sello del Conde de Urgel, Armengol VIII*, ab la firma de J. M. P. La justesa de la descripció demostra la competència de son autor. Sols es de doldre qu'incorregués en una petita errada referent a l'inscripció o llegenda del segell. En lo anvers hi posa la paraula «VRGELENSI», en lloch de «VRGELNSI» afeginthi una E entre la L y la N, que no hi havèm sapigut veure; y en lo revers posa : «GRATIA», en lloch de «GRACIA» com diu lo segell.»

No podèm creure que la nostra rectificació, feta ab aytals termes, pogués molestar al senyor Menéndez Pidal. Sia com sia, ens es placent veure que les dues faltes han sigut rectificades en el catàlech, y, com havèm dit, es de justícia consignarho.

Creuríem fer mancament al nostre deure si abans de cloure aquestes observacions no manifestavem la vàlua y transcendència que reconexèm en la publicació d'aqueix Catàlech sigilogràfic del Arxiu Històric Nacional. Plaunos declararho així, per tal com, prescindint d'exes petites incorreccions y deficiències, sempre subsanables, esdevé una guia per a facilitar les recerques als investigadors.

FERRAN DE SAGARRA •

DON VÍCTOR BALAGUER

Lo centenari del naxement d'aquest famós escriptor y polítich ha fet desempolsar sa descolorida imatge que teniem entafurada en lo sostremort dels recorts. Es un fet qu'hem pogut comprovar al desaparèixer de la vida los homes que

lograren no sols interessar a llur generació, sinó fins fascinar-la y estamparhi llur segell propi com una bolla de possessió. Mort lo personatge, y passada l'explosió del sentiment popular, que's manifesta en una infinitat de matisos, desde l'ingenuïtat fins al snobisme y al *sous-entendu* més interessat, segueix un període de silenci y d'aparent oblit. Sembla com si aquella generació reposi del fexuch jou y de la sotsmissió imposats per lo geni absorbent que tothom plora. Aquest període s'allargarà indefinidament, arribant a convertirse en oblit quasi definitiu, o sia en exclusiva matèria de futures disquisicions erudites, quan la imposició del geni ha sigut tirànica o ha respost tan sols a les fluctuacions de la moda. Mes si aquest ha sabut congeniar ab lo poble, y si 'l poble ha gaudit de son pas ab millores positives y creximent de fortuna o de gloria, aquell silenci o aparent oblit desapareix a poch a poch fins a convertirse en universal cor de llohanes. Es la posteritat que reclama sa gran figura per incorporar-la al llufinós estol de ses glories. Aquest procés de reivindicació, quan se tracta de grans escriptors o artistes, es devegades allargat per l'entusiasmada resistència de la subsegüent generació, quan aquesta es xorca, presumida y poch avinguda a brandar l'incenser fòra de sa míscra capelleta.

Lo cas d'en Víctor Balaguer no es lo cas del geni ni 'l del personatge representatiu d'una generació. Era un dels poch catalans que a mitjans de la passada centuria gosaren d'un privilegi; quasi simultàniament se'ls aparegué una visió celestial enardidora com als tres fundadors de l'Ordre mercenaria, y, tot seguit, se posaren al treball; un treball incessant, y en algun d'ells renyit ab les propries aptituts, més practicat ab convicció, ab entusiasme y menyspreuant l'indiferència y l'oposició del ambient en que's movien y que pretenien transformar. Ell, en Rubió y l'Anton de Bofarull foren los grans treballadors d'aquell començ indecís del nostre Renaxement literari. En Milà y l'Aguiló ne foren la gala y l'honor. Al entorn d'uns y altres se juntaren tots los cada dia més nombrosos lletraferits y visionaris, que prompte foren estol y avuy són un poble.

A D. Víctor Balaguer correspon la glorià d'haver enardit a molts catalans alçants ab ell cel amunt en ses exal-

tades volades romàntiques, axis com en Rubió, ull-pres o no per la meravellosa *Oda* del Aribau, sorprengué a sos contemporanis al despenjar del mur sagrat la *lira dels seus avis* y polsarla ab perseverancia; en Bofarull atormentà 'ls esperits ab ansies desconegudes de fixar lo verdader sentit històrich de les vagues ideologies que'ls commovien, y 'ls grans definidors literaris de la talla d'en Milà y de les dots naturals del Aguiló retornaren als catalans la consciencia de llur llengua possehidora d'un passat nobilíssim y d'un present viu y prometedor de tota mena de glories.

En Balaguer fou sempre un exaltat, may un refinat. Sols catorze anys tenia quan estrenà sa primera obra, *Pepín el jorobado*, en l'ex-convent de Montesion, de Barcelona; y tenia dinou anys quan n'hi representaren una altra, *D. Enrique el Dadivoso*. A la quinta representació d'aquest drama l'autor fou coronat en les taules! Desde tan joye havia, donchs, respirat l'aura de popularitat qui emboyra 'ls caps més serens, y seguí sa via treballant més que may per a consèguir aquella fama qu'en lo teatre de Montesion fou tan sols... teatral. Y axis lo veyèm pujar ben ayrós la penosa dreuera de la consideració de sos compatricis. Articles periodístichs, noveles, discursos, revistes de salons, comedies originals y traduhides, tot ho afrontà sa ploma fàcil y exaltada; y 'l qui esmerçà axis sa gran activitat escrivint tantes obres literaries (entre elles vint de dramàtiques), donant una tanda de conferencies sobre historia de Catalunya, y més tart escrivint aquesta extensament; fundant y dirigint diferents periòdichs, podia envanirse al cap de poch temps ab los titols de *cronista de Barcelona* y *poeta* dels teatres Principal y Liceu. Vint anys d'activitat desorientada serviren a D. Víctor per anarse assimilant aquella idca que alguns de sos èmuls y companys literats sentiren ja ab tota la força d'una obsessió, encara que no ab la claretat, que arribà a espantarlos de sa propria obra. Per últim, lo dia 21 de maig de 1857 publicà, en son periòdich *El Conseller* (qu'havia fundat ab en Lluís Cutxet), sa primera y famosa poesia catalana *A la Verge de Montserrat*. L'escriptor, després de lluytar vint anys ab la ploma, ja havia trobat la ~~lengua~~ buscada; lo català ja parlava en català y parlava de Catalunya.

Aquesta *Oda*, com totes les demés produccions de la lira balaguerina, tenen, com a notes privatives: l'entusiasme, lo signe admiratiu y 'l tò declamatori. Sense arribar al irritant y abusiú *Oh tu...* de la penúltima y de la novíssima generació literaria, en Balaguer es lo poeta de les evocacions entusiàstiques, y endreça son càlit accent a tot: l'any 57, a la Verge de Montserrat; l'any 59, a la llibertat d'Italia; poch temps després, al general Espartero; més tart, a Catalunya, a la qu'endreçà les estrofes de *Los quatre pals de sanch*, tan divulgades per sa famosíssima tornada. Aquesta aparent incoherencia té 'l llaç comú del entusiasme; en ses poesíes alça la veu y 'ls braços y la vista encçsa; en totes elles aquesta triple exaltació va acompanyada d'una sonora cadencia, d'un rítmich balanceig de versos, que surten quasi sempre tèrbols, incorrectes y declamatoris y no s'aguantarien si no fos perque volen ab les enceses ales d'aquell entusiasme.

De son fexuch bagatge poèlich tan sols podria seleccionarse, per a l'ideal Antologia perpètua del nostre Renaxement literari, algunes estrofes de l'*Oda* esmentada, algunes curtes poesíes amoroses y no gayres fragments de ses onze *tragedies*, que tingueren, ademés, lo mèrit altíssim d'ésser causants o inductores de l'esponerosa lírica dramàtica d'en Guimerà.

Y ja se m'ha escapat de la ploma la paraula *inductores*, sobre la qual reclamo la vostra atenció, perque en ella veig simbolisada tota la gran transcendencia qu'ha tingut per Catalunya l'actuació d'en Víctor Balaguer en lo camp literari y després en lo polítich. A ell se podria aplicar lo del romans castellà: «*si non venci Reyes moròs, engendré quien los venciera*», perque si no passà de mitjà poeta y d'historiador lírich y de segona mà, en cambi, fou tan fogós lo seu accent y tan vigorosa y ardida sa evocació del passat, qu'inspirava a tothom l'amor a les coses més sagrades de la terra, y, en conseqüencia d'aquest entusiasme, induhí als joves del seu temps a prosseguir sa obra si no ab més dalit ab més reflexió y estudi.

Al parlar d'en Balaguer sempre se li haurà de retreure ab elogi sos esforços realisats quan era jove per a iniciar als catalans del seu temps en lo conexement de la historia

de Catalunya, qu'ell popularisà buscant lo cayre més romàntich dels fets històrichs y alçant la veu y 'l gest cada vegada qu'en sa ressenya topava ab un fet que, per sa vaguetat o son cayent llegendari, permetia volar sa imaginació per espays ilimitats, nêts de perfils y contorns. L'*Historia de Catalunya* y ses demás obres similars són un motiu per a alçar volades romàntiques, perque en Balaguer fou lo romàntich més desbridat del nostre Renaixement en l'època de més esplendor de l'escola. Molt per damunt del veredictè que la posteritat dicti sobre 'l valor intrínsech de l'extensíssima obra literaria de D. Víctor Balaguer, nosaltres creyèm que lo mateix que succeheix ab la dramàtica d'en Frederich Soler, lo valor social ha sigut superior al literari. Del considerable bagatge de sos escrits quedarà poca cosa; en cambi, viu y viurà perpètuament l'influencia educativa catalana del Balaguer de la primera època, del *Trovador del Montserrat*, del restaurador dels *Jochs Florals*, del *cronista de Barcelona*, del primer *Mestre en Gay Saber*, del home, en fi, que, en mig de ses cambiants amors y arruxaments, conservà intacta, en sa juvenesa y en la plenitut de sa vida, la fe en lo seu poble, y endreçà les notes més vives y fulminants de sa lira tirteica a glosar de mil maneres lo titol d'aquell fascicle publicat en una de les nostres revoltes : *¡Via fora, als adormits!*

E. MOLINÉ Y BRASÉS

ORDINACIONS URBANES DE BON GOVERN A CATALUNYA

(Continuació)

ORDINACIONS DE SANT CELONI

(Any 1370).

Està en los repèus del Montseny y al passatge de l'antiquíssima y milenar carretera que, venint de terres geronines y passant per lo Vallès, anava a Barcelona y Tarra-